

REMISSVAR

2019-04-25

Dnr: BO 2019-0156

Socialstyrelsen

Omsorg, gränssättning och våldsförebyggande arbete- Kunskapsstöd för personal på HVB för barn och unga. Remissversion 2019-04-03

Barnombudsmannen har erbjudits att svara på Socialstyrelsens remiss gällande handboken "Omsorg, gränssättning och våldsförebyggande arbete – kunskapsstöd för personal på HVB för barn och unga".

Våra synpunkter på denna remiss tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), men också vår erfarenhet av att vi har en mångårig dialog med barn och unga som har erfarenhet av att vara placerade på HVB.

Inledning

Barnombudsmannen vill börja med att lyfta Socialstyrelsens arbete som ett gott exempel på att man kan göra barn och unga delaktiga i framtagande av en handbok för personal.

Omsorgsansvar för barn på HVB

Ansvarsfördelning vid placering på HVB

HVB-hemmets ansvar och bestämmanderätt

Barnombudsmannen ser det som positivt att Socialstyrelsen lyfter att barn har rättigheter utifrån barnkonventionen. Dock anser Barnombudsmannen att det är problematiskt att Socialstyrelsen räknar upp ett fåtal artiklar från barnkonventionen. Detta då man ska se barnkonventionen i sin helhet och att alla artiklar är beroende av varandra. Om Socialstyrelsen nu vill nämna några artiklar bör de i så fall nämna de fyra grundprinciperna (2, 3, 6, 12):

- Artikel 2 handlar om alla barns lika värde och rättigheter. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den.
- Artikel 3 anger att det i alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Begreppet "barnets bästa" är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.

- Artikel 6 understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikeln handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- Artikel 12 lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Men det kan också bli missvisande att endast nämna grundprinciperna. Socialstyrelsen kanske ska även nämna artiklarna 19, 33, 34, 36 och 38.

- Artikel 19 står det att alla barn ska skyddas gentemot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller sexuella övergrepp.

Barnombudsmannen skulle även välkomna om Socialstyrelsen skriver att barn är rättighetsbärare, att de har rättigheter utifrån barnkonventionen.

Personal har skyldigheter som inte föräldrar har

Barnombudsmannen anser att formuleringen av detta stycke är problematiskt. Även om det är konventionsstaten som ratificerat barnkonventionen och därmed är förbunden att följa denne gäller den även föräldrar. Detta exemplifieras bland annat av artikel 5 i barnkonventionen där det framgår att Konventionsstaten ska respektera det ansvar och de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrar eller, där så är tillämpligt, medlemmar av den utvidgade familjen eller gemenskapen enligt lokal sedvänja, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet, att på ett sätt som står i överensstämmelse med den fortlöpande utvecklingen av barnets förmåga ge lämplig ledning och råd då barnet utövar de rättigheter som erkänns i denna konvention. Föräldrarnas ansvar framgår även av föräldrabalken. Rättigheter enligt regeringsformen gäller alla, även mellan föräldrar och barn.

Ordningsregler

Barnombudsmannen ser det som positivt att Socialstyrelsen skriver att ordningsregler ska utarbetas tillsammans med barnen på HVB och att de ska vara anpassat efter det enskilda barnets behov och förutsättningar.

FN:s barnrättskommitté har rekommenderat Sverige att personal ska utbildas i vårdmetoder som undviker våld eller tvång.¹ Det är viktigt att det finns ett arbetssätt som förhindrar att kritiska situationer uppstår. Och när svåra situationer ändå uppstår bör det finnas en beredskap och kunskap om hur man ska göra och vad som inte är tillåtet.²

Föredragande i ärendet har varit jurist Emma Enhol och utredaren Shanti Ingeström.

Mårten Petersson
T.f barnombudsman

¹ FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport. 2015. p 26 d.

² Inspektionen för vård och omsorg. Vad har vi sett? Resultat från inspektioner 2010-2013 av HVB för barn och unga och bostäder enligt 9 § 8 LSS. 2013.